

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه باستان شناسی و تاریخ
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: باستان شناسی پیش از تاریخ

عنوان :

الگوهای استقراری دشت میانکوهی رومشگان از روستانشینی

متقدم تا روستانشینی متاخر

استاد راهنما:

دکتر عباس مقدم

استاد مشاور:

دکتر کامیار عبدی

پژوهشگر:

مصطفی رشیدی ارزنده

زمستان ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم بہ:

ہمسرم، ہمراہم و زندگیم

کہ مہرش را ایمانی نیست...

تشکر و قدردانی

ستایش کنم ایزد پاک را که گویا و بینا کند خاک را

بر خود واجب می‌دانم مراتب سپاس قلبی خویش را نثار استادان فرهیخته‌ای سازم که از دانش و لطفشان بهره‌مند شده‌ام.

از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر عباس مقدم که قبول زحمت فرموده و در تدوین مجموعه حاضر راهنمایی مرا به عهده گرفتند و با روی گشاده و تحسین برانگیز، با راهنمایی‌های راهگشا همواره روشنگر راهم بودند و با هدایت خردمندانه و بی‌دریغشان در تمام مراحل نگارش پایان‌نامه مرا یاری کردند صمیمانه سپاسگزارم. همچنین از جناب آقای دکتر کامیار عبدی که زحمت مشاور مرا بر عهده داشتند و نیز از آقایان دکتر عبدالحمید رضایی و دکتر عباس مترجم که از راهنمایی‌های ارزشمندشان بهره بسیار بردم سپاسگزارم. از آقای احمد پرویز که از همفکری با ایشان بسیار سود بردم و منابع ارزشمندی در اختیار من قرار دادند تشکر می‌نمایم.

از دوست عزیزم آقای مسعود بیرانوند که همواره سختی کار پایان‌نامه را بر من هموار نمود و با حوصله‌ی بسیار در ویرایش نقشه‌ها و ارائه نظرات مفید و ارزشمند کمک بی‌دریغی داشت و مرا مرهون تمام خوبی‌های خویش نمود صمیمانه سپاسگزارم.

این پژوهش بدون حمایت دوستان و همکاران عزیزم آقایان سیروان منهوبی، مرتضی گراوند، عاصف نوروزی، آرش تیرانداز، داوود داوودی، ذبیح‌اله بختیاری، سجاد علی بیگی و محسن زینی وند به انجام نمی‌رسید.

از دوستان و همکاران خوبم در سازمان میراث فرهنگی لرستان آقایان محمد رضا محمدیان و عطا حسن‌پور در بخش باستان‌شناسی و آقای امرایی (یگان حفاظت بخش رومشگان) که کمک بسیاری نمودند و میهمان‌نوازی و لطفشان هیچگاه فراموش نمی‌شود کمال تشکر و امتنان را دارم.

از آقایان داوود داوودی، علیرضا خونانی و خانم فرناز خطیبی به خاطر کمک در ترجمه برخی متون لاتین بسیار ممنونم.

از همسر عزیز و مهربانم سمیرا صفرخانی که صبر و حوصله‌ی بی‌پایانش انگیزه‌ای دوچندان به من داد و در لحظات ناامیدی به زندگیم نور و امید بخشید و مشوق من برای ادامه تحصیل بود بی‌نهایت سپاسگزارم.

در پایان از پدر و مادر عزیزم که در تمام دوران تحصیل حامی من بودند و امکان آموزش و پژوهش را برایم فراهم نمودند بسیار سپاسگزارم.

مصطفی رشیدی ارزنده زمستان ۱۳۹۰

ملتی که کتاب می‌خواند...

باید تمام تاریخ را تجربه کند...

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل نخست
	کلیات طرح
۱	۱-۱ بیان مسئله.....
۲	۲-۱ اهداف تحقیق.....
۲	۳-۱ سئوالات و فرضیه‌های تحقیق.....
۳	۴-۱ روش انجام تحقیق.....
۴	۵-۱ روش گردآوری اطلاعات.....
۵	۶-۱ روش نمونه‌گیری.....
۵	۷-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۶	۸-۱ قلمرو تحقیق.....
۶	۹-۱ جامعه و حجم نمونه‌ها.....
۶	۱۰-۱ محدودیتها و مشکلات تحقیق.....
	فصل دوم
۸	۲-۲ کلیات جغرافیایی.....
۹	۱-۲ جغرافیای طبیعی زاگرس، زمین شناسی و محیط زیست.....
۲۰	۲-۲ جغرافیای سیاسی.....
۲۰	۳-۲ زاگرس مرکزی از دیدگاه باستان شناسی.....

- ۲-۴-۲ جغرافیای منطقه پیشکوه لرستان..... ۲۵
- ۲-۴-۱ جغرافیا و محیط زیست شهرستان کوهدشت و دشت رومشگان..... ۲۸
- ۲-۴-۲ دشت رومشگان..... ۳۰
- ۲-۴-۱-۲ چینه شناسی و سنگ شناسی منطقه رومشگان..... ۳۵
- ۲-۴-۲-۲ هیدرولوژی منطقه رومشگان..... ۴۱
- ۲-۴-۲-۳ اقلیم..... ۴۴
- ۲-۴-۲-۴ جغرافیای انسانی..... ۴۷
- ۲-۴-۲-۱ راهها و گذرگاههای اصلی..... ۴۷

فصل سوم

- ۳ پیشینه پژوهشهای باستان‌شناختی مرتبط با دوره روستانشینی در زاگرس مرکزی..... ۵۰
- ۳-۱ پیشینه مطالعات باستان‌شناختی در رومشگان..... ۵۹
- ۳-۲ گاهنگاری..... ۶۹
- ۳-۲-۱ پارینه سنگی قدیم..... ۷۱
- ۳-۲-۲ پارینه سنگی میانی..... ۷۱
- ۳-۲-۳ پارینه سنگی جدید..... ۷۲
- ۳-۲-۴ دوره ی فرا پارینه سنگی..... ۷۳
- ۳-۲-۵ روستانشینی آغازین..... ۷۳
- ۳-۲-۱-۵ دوره روستانشینی آغازین متقدم..... ۷۳
- ۳-۲-۵-۲ دوره روستانشینی آغازین میانی تا جدید..... ۷۴
- ۳-۲-۶ دوره روستانشینی قدیم شحن آباد (گودین XI)..... ۷۵
- ۳-۲-۷ دوره روستانشینی میانی..... ۷۶

- ۷۶..... (X گودین) دوره دالما (X گودین) ۱-۷-۲-۳
- ۷۸..... (IX گودین) دوره سه گابی (IX گودین) ۲-۷-۲-۳
- ۷۹..... (XIII گودین) فاز طاهر آباد (XIII گودین) ۳-۷-۲-۳
- ۸۰..... دوره روستانشینی جدید..... ۸-۲-۳
- ۸۱..... (دوره حسین آباد) VII گودین VII (دوره حسین آباد) ۱-۸-۲-۳
- ۸۱..... (چشمه نوش) VI گودین VI (چشمه نوش) ۲-۸-۲-۳
- ۸۲..... (اوروک جدید) VI/V گودین VI/V (اوروک جدید) ۳-۸-۲-۳
- ۸۴..... مفرغ قدیم..... ۹-۲-۳
- ۸۶..... مفرغ میانی و جدید..... ۱۰-۲-۳
- ۹۱..... عصر آهن..... ۱۱-۲-۳
- ۹۲..... عصر آهن I..... I..... ۱-۱۱-۲-۳
- ۹۳..... عصر آهن II..... II..... ۲-۱۱-۲-۳
- ۹۳..... عصر آهن III..... III..... ۳-۱۱-۲-۳
- ۹۳..... مقدمه ای بر روستا و روستانشینی اولیه..... ۳-۳
- ۹۷..... تعریف روستانشینی..... ۱-۳-۲
- ۱۰۰..... تحولات ایجاد شده در دوره روستانشینی..... ۲-۳-۳

فصل چهارم

- ۱۰۱..... مقدمه..... ۴
- ۱۰۳..... معرفی محوطه‌های شناسایی شده دشت میانکوهی رومشگان..... ۱-۴
- ۱۰۳..... RSMH1 تپه چغا سبز RSMH1 ۱-۱-۴
- ۱۱۸..... RSMH2 تپه چغا بل RSMH2 ۲-۱-۴

۱۲۹.....	RMSH3 (چیا نوره) I	۳-۱-۴
۱۳۵.....	RMSH4 (تپه خاکنه) II	۴-۱-۴
۱۳۹.....	RMSH5	۵-۱-۴
۱۴۳.....	RMSH6	۶-۱-۴
۱۴۹.....	RMSH7	۷-۱-۴
۱۵۵.....	RMSH8	۸-۱-۴
۱۶۰.....	RMSH9	۹-۱-۴
۱۶۴.....	RMSH10	۱۰-۱-۴

فصل پنجم

۱۶۸.....	تحلیل و بحث	۵
۱۷۲.....	ارتباطات فرهنگی	۱-۵
۱۷۳.....	حوزه فرهنگی محوطه‌های رومشگان در عصر مفرغ	۲-۵
۱۷۷.....	الگوی استقراری	۳-۵
۱۸۳.....	نتیجه گیری	۴-۵

منابع

۱۸۵.....	منابع فارسی
۱۹۲.....	منابع غیر فارسی

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۲ میانگین بارندگی و درجه حرارت در یک دوره ۴۰ ساله در دشت رومشگان..... ۳۵
- جدول ۲-۲ داده‌های مربوط به تراز و عمق آب (بر حسب متر) در پیزومترهای منطقه..... ۴۱
- جدول ۳-۲ تغییرات اقلیمی بر حسب گرده‌های موجود در رسوبات دریاچه زریبار..... ۴۶
- جدول ۱-۳ محوطه‌های شناسایی شده در بررسی‌های استین..... ۵۲
- جدول ۲-۳ گاهنگاری نسبی مناطق در دوره روستانشینی..... ۹۶
- جدول ۳-۳ آزمایش رادیوکربن دوره روستانشینی غرب ایران..... ۹۷
- جدول ۱-۴ مشخصات فنی سفال چیا سبز..... ۱۱۳
- جدول ۲-۴ مشخصات فنی سفال چیا سبز..... ۱۱۴
- جدول ۳-۴ مشخصات فنی سفال چیا سبز..... ۱۱۵
- جدول ۴-۴ مشخصات فنی سفال چیا سبز..... ۱۱۶
- جدول ۵-۴ مشخصات فنی سفال چقابل..... ۱۲۶
- جدول ۶-۴ مشخصات فنی سفال چقابل..... ۱۲۷
- جدول ۷-۴ مشخصات فنی سفال تپه کمترلان I..... ۱۳۳
- جدول ۸-۴ مشخصات فنی سفال تپه کمترلان II..... ۱۳۷
- جدول ۹-۴ مشخصات فنی سفال تپه خندق مم جان..... ۱۴۱
- جدول ۱۰-۴ مشخصات فنی سفال تپه چقابور..... ۱۴۷
- جدول ۱۱-۴ مشخصات فنی سفال تپه چیا بی کسه..... ۱۵۳
- جدول ۱۲-۴ مشخصات فنی سفال گوری فرامرز میرولی..... ۱۵۸
- جدول ۱۳-۴ مشخصات فنی سفال تپه عمولان بازوندی..... ۱۶۲
- جدول ۱۴-۴ مشخصات فنی سفال تپه چیا بردینه..... ۱۶۶

- جدول ۵-۱ استقرارهای دوره روستانشینی میانی..... ۱۷۸
- جدول ۵-۲ استقرارهای دوره اوروک..... ۱۸۰
- جدول ۵-۳ استقرارهای دوره مفرغ میانی..... ۱۸۱

نقشه‌ها

- نقشه ۲-۱ موقعیت لرستان با نواحی اصلی و موقعیت سایتها در پشت کوه و پیش کوه..... ۲۱
- نقشه ۲-۲ نقشه طبیعی کوه‌دشت (بختیاری، ۱۳۸۳، برگرفته از نقشه طبیعی استان لرستان، ۱۷۵)..... ۲۹
- نقشه ۲-۳ نقشه تقسیمات سیاسی..... ۳۰
- نقشه ۲-۴ شیب منطقه رومشگان..... ۳۱
- نقشه ۲-۵ کاربری اراضی دشت میانکوهی رومشگان..... ۳۲
- نقشه ۲-۶ توپوگرافی دشت رومشگان..... ۳۳
- نقشه ۲-۷ نقشه زمین‌شناسی رومشگان و دشت‌های پیرامونی..... ۳۷
- نقشه ۲-۸ زمین‌شناسی دشت رومشگان (برگرفته از نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰ ایلام-کوه‌دشت)..... ۳۷
- نقشه ۲-۹ کاربری سه بعدی دشت رومشگان..... ۴۳
- نقشه ۲-۱۰ هیدرولوژیکی منطقه رومشگان..... ۴۳
- نقشه ۳-۱ موقعیت دره‌های پیرامونی و دشت رومشگان..... ۵۹
- نقشه ۳-۲ جانمایی محوطه‌های شناسایی شده دشت رومشگان..... ۶
- نقشه ۳-۳ توپوگرافی و موقعیت کارگاه‌های کاوش شده..... ۶۲
- نقشه ۳-۴ پلان و مقاطع کاوش شده گمانه‌ای تپه چغا سبز..... ۶۴
- نقشه ۴-۱ توپوگرافی تپه چقابل..... ۱۱۹
- نقشه ۵-۱ محوطه‌های باستانی زاگرس مرکزی در دوره مفرغ (هنریکسون: ۱۳۸۱- شکل ۵۷)..... ۱۷۷
- نقشه ۵-۲ استقرارهای دوره روستانشینی میانی رومشگان..... ۱۷۹

نقشه ۵-۳ استقرارهای دوره روستانشینی دوره مفرغ دشت رومشگان..... ۱۸۲

تصاویر

- تصویر ۲-۱ عکس هوایی زاگرس مرکزی..... ۱۱
- تصویر ۲-۲ وضعیت لرزه خیزی مناطق مختلف ایران..... ۴۰
- تصویر ۳-۱ پروازهای هوایی اشمیت (Schmidt 1940)..... ۵۰
- تصویر ۳-۲ اردوگاه و فرودگاه هئیت هلمز در تپه چغا سبز..... ۶۱
- تصویر ۳-۳ عکس هوایی تپه چغابیل..... ۶۵
- تصویر ۳-۴ عکس هوایی تپه کمتران..... ۶۷
- تصویر ۳-۵ عکس هوایی تپه کمتران I و موقعیت ترانسه‌های مورد کاوش..... ۶۷
- تصویر ۴-۱ عکس ماهواره‌ای تپه چغا سبز..... ۱۰۵
- تصویر ۴-۲ نمای شمالی تپه چغا سبز..... ۱۰۵
- تصویر ۴-۳ نمای شرقی تپه چغا سبز..... ۱۰۶
- تصویر ۴-۴ عکس ماهواره‌ای تپه چقابل..... ۱۲۰
- تصویر ۴-۵ نمای شمالی تپه چقابل..... ۱۲۰
- تصویر ۴-۶ نمای جنوبی تپه چقابل..... ۱۲۰
- تصویر ۴-۷ عکس ماهواره‌ای تپه کمتران I..... ۱۳۰
- تصویر ۴-۸ نمای شمالی تپه کمتران I..... ۱۳۰
- تصویر ۴-۹ نمای جنوبی تپه کمتران I..... ۱۳۰
- تصویر ۴-۱۰ عکس ماهواره‌ای تپه کمتران II..... ۱۳۶
- تصویر ۴-۱۱ نمای شمالی تپه کمتران II..... ۱۳۶
- تصویر ۴-۱۲ نمای جنوبی تپه کمتران II..... ۱۳۶

- تصویر ۴-۱۳ عکس ماهواره‌ای تپه خندق مم جان..... ۱۴۱
- تصویر ۴-۱۴ نمای جنوبی خندق مم جان..... ۱۴۱
- تصویر ۴-۱۵ نمای شمالی خندق مم جان..... ۱۴۱
- تصویر ۴-۱۶ عکس ماهواره‌ای تپه چغابور..... ۱۴۳
- تصویر ۴-۱۷ نمای شمالی تپه چغابور..... ۱۴۵
- تصویر ۴-۱۸ نمای شرقی تپه چغابور..... ۱۴۵
- تصویر ۴-۱۹ پی‌های سنگی با ملاط ساروج به عرض بیش از یک متر، تپه چغابور..... ۱۴۵
- تصویر ۴-۲۰ عکس ماهواره‌ای تپه چیا بی کسه..... ۱۵۱
- تصویر ۴-۲۱ نمای شمالی تپه چیا بی کسه..... ۱۵۱
- تصویر ۴-۲۲ نمای جنوبی تپه چیا بی کسه..... ۱۵۱
- تصویر ۴-۲۳ عکس ماهواره‌ای تپه گوری فرامرز میرولی..... ۱۵۶
- تصویر ۴-۲۴ نمای جنوبی تپه گوری فرامرز در دامنه ارتفاعات دالگه..... ۱۵۶
- تصویر ۴-۲۵ نمای شمالی تپه گوری فرامرز میرولی..... ۱۵۶
- تصویر ۴-۲۶ عکس ماهواره‌ای تپه عمولان بازوندی..... ۱۶۲
- تصویر ۴-۲۷ نمای شمالی تپه عمولان بازوندی و ارتفاعات مهله در حاشیه جنوبی رومشگان..... ۱۶۲
- تصویر ۴-۲۸ نمای شرقی تپه عمولان بازوندی و ارتفاعات سه دندان در سمت راست..... ۱۶۲
- تصویر ۴-۲۹ عکس ماهواره‌ای تپه چیا بردینه..... ۱۶۶
- تصویر ۴-۳۰ نمای شرقی تپه چیا بردینه..... ۱۶۶

طرح‌ها

- طرح ۴-۱ سفال تپه چیا سبز..... ۱۰۷
- طرح ۴-۲ سفال تپه چیا سبز..... ۱۰۸

- طرح ۳-۴ سفال تپه چیا سبز..... ۱۰۹
- طرح ۴-۴ سفال تپه چیا سبز..... ۱۱۰
- طرح ۵-۴ سفال تپه چیا سبز..... ۱۱۱
- طرح ۶-۴ سفال تپه چیا سبز..... ۱۱۲
- طرح ۷-۴ سفال تپه چیا سبز..... ۱۱۳
- طرح ۸-۴ سفال تپه چقابل..... ۱۲۲
- طرح ۹-۴ سفال تپه چقابل..... ۱۲۳
- طرح ۱۰-۴ سفال تپه چقابل..... ۱۲۴
- طرح ۱۱-۴ سفال تپه چقابل..... ۱۲۵
- طرح ۱۲-۴ سفال تپه چقابل..... ۱۲۶
- طرح ۱۳-۴ سفال تپه کمترلان I..... ۱۳۱
- طرح ۱۴-۴ سفال تپه کمترلان I..... ۱۳۲
- طرح ۱۵-۴ سفال تپه کمترلان I..... ۱۳۳
- طرح ۱۶-۴ سفال تپه کمترلان II..... ۱۳۷
- طرح ۱۷-۴ سفال خندق مم جان..... ۱۴۲
- طرح ۱۸-۴ سفال تپه چقابور..... ۱۴۶
- طرح ۱۹-۴ سفال تپه چقابور..... ۱۴۷
- طرح ۲۰-۴ سفال تپه چیا بی کسه..... ۱۵۲
- طرح ۲۱-۴ سفال تپه چیا بی کسه..... ۱۵۳
- طرح ۲۲-۴ سفالهای تپه گوری فرامرز میر ولی..... ۱۵۷
- طرح ۲۳-۴ سفال دورنگ و چند رنگ از میرولی..... ۱۵۷
- طرح ۲۴-۴ سفالهای میر ولی (گور ۲ و ۴)..... ۱۵۸

طرح ۲۵-۴ سفالهای تپه عمولان بازوندی..... ۱۶۳

طرح ۲۶-۴ سفال تپه چیا بردینه..... ۱۶۷

فصل نخست

کلیات

فصل نخست

۱- کلیات طرح

۱-۱ بیان مسئله

بررسی شرایط استقرار انسان در اقلیم و سرزمین ایران بی تردید ارتباطی گسترده با اکوسیستم فرهنگی به مفهوم رابطه‌ی بین انسان و محیطش دارد. حوزه فرهنگی زاگرس، مجموعه‌ای از کوهستان‌هایی است که دشتهای میانکوهی و دره‌های باریک در آن، زیستگاه‌های مناسبی جهت استقرار از دیرباز تا کنون بوده است. از اینرو این زیستگاهها بدلیل وجود مراتع دامداری، منابع آب و همچنین زمینهای کشاورزی از غنای بسیاری در طول هزاره‌ها برخوردار بوده است. در این میان، لرستان بدلیل وجود کوهستانها و کوهپایه‌ها از دیرباز مورد توجه بسیاری از جوامع در دوره پیش از تاریخی تا کنون بوده است.

بخش رومشگان در جنوب شهرستان کوهدشت در استان لرستان قرار دارد که شامل یک دشت میانکوهی است که دور تا دور آن توسط کوه‌های نسبتاً مرتفعی محصور شده است. کاوشها و بررسی‌های باستان-شناختی در زاگرس مرکزی در حدود سه دهه اخیر به مرحله جدیدی وارد شده است. از این ره‌یافت، دانشی بدست آمد که به پژوهشگران و باستان‌شناسان مجالی برای بازسازی مراحل زمانی از این منطقه را داده است. با این حال نتایج بسیاری از بررسیها و کاوشها منتشر نشد و برخی از این مطالعات نیز بصورت موردی، پراکنده و ناقص انجام گرفته است که نمی‌توان ارتباطی منطقی از باستان‌شناسی لرستان ارائه نمود. انگیزه دستیابی به مفرغهای لرستان و حس گنج‌یابی در منطقه مانع شده تا مطالعات منسجمی در سالهای اخیر در این منطقه شکل گیرد. اولین پژوهشهای باستان‌شناختی منطقه در حوزه رودهای سیمره و کشکان و در مناطق پشتکوه و پیشکوه در پیرامون دشت رومشگان صورت گرفت که بعنوان مثال می‌توان از بررسی‌های هوایی اشمیت و کاوشها و بررسیهای انجام شده توسط اشتاین، فعالیت‌های یورگن ملارد در حوزه رود سیمره در هلیلان، کاوش محوطه گوران هلیلان توسط پدر مورتن سن، کاوشهای سرخ دم در کوهدشت توسط اشمیت و فعالیت‌های چهارده ساله لویی واندنبرگ در پشتکوه ایلام

نام برد. اما دشت میانکوهی رومشگان در سال ۱۹۶۷ توسط هیئت دانمارکی به سرپرستی کلرگاف بررسی شد. بررسیهای انجام شده بخشی از شناسایی محوطه‌های کوهدشت بود که ارتباط میان لرستان و خوزستان را در دست مطالعه داشت و در این میان رومشگان چندان مورد توجه قرار نگرفت و تنها از میان تپه‌ها و محوطه‌های این دشت از محوطه چقابل نام برده شده است. از این رو این منطقه در نقطه مبهمی از مطالعات باستان شناسی قرار دارد که پژوهش حاضر بمنظور بازسازی و شناخت استقرارهای دشت رومشگان انجام خواهد شد. در این میان، نحوه پراکنش محوطه‌های استقراری و ارائه مدل‌ها بر اساس نقشه‌های GIS مطالعه خواهد شد و از طرفی به مطالعه توسعه و تغییرات الگوهای استقراری در دوره روستانشینی و رابطه آن با زیست بوم منطقه اشاره خواهد شد. همچنین تأثیرات زیست محیطی و اکولوژیک، بررسی شیوه‌ها و سبکهای معیشتی و عوامل کشاورزی و دامداری در محوطه‌ها و عوامل طبیعی که محصورکننده دشت میانکوهی رومشگان است، به تفکیک موضوعی بررسی و مطالعه خواهد شد و از داده‌های سطحی در ارائه گاهنگاری نسبی و تجزیه و تحلیل محوطه‌ها استفاده خواهد شد.

۲-۱ اهداف تحقیق

هدف اصلی این پژوهش شناخت دقیق الگوهای استقراری دوره روستانشینی دشت میان کوهی رومشگان است، نقش منابع طبیعی موجود در منطقه در ارتباط با محوطه‌های باستانی، بافت جمعیت و تراکم آن، تعیین وضعیت استقرارهای باستانی، شناخت مسیرهای ارتباطی، مطالعات اولیه‌ای را شامل می‌شود که حاصل آن ارائه اطلاعات پایه‌ای در خصوص کیفیت و کمیت زیستگاه‌های دوره روستانشینی در منطقه است.

۳-۱ سئوالات و فرضیه‌های تحقیق

- سوالات تحقیق

- تاثیر شرایط زیست محیطی منطقه بر شکل‌گیری استقرارها چگونه است؟
- بر اساس مقایسه داده‌های سطحی بیشترین شباهتها با کدام مکانها شناخته شده در جنوب غربی ایران است؟

- پتانسیل‌های اقتصادی و زیست بومی دشت میانکوهی رومشگان چیست؟

- فرضیه‌های تحقیق

- نبود منابع آب سطح الارضی، کشاورزی دیم و نزدیکی به مناطق کوهستانی معیشت ساکنان منطقه را بیشتر به سمت استقرارهای نیمه فصلی سوق داده است.

- بیشترین شباهت ها براساس مقایسه بین داده‌های سطحی از مشابهت این مکانها با گیان نهاوند و دشت کنگاور و ماهیدشت است.

- نمایه توان زیست محیطی نشان می‌دهد اقتصاد این دوره بر اساس دامداری روستایی مبتنی بر کوچ فصلی در مسافت کوتاه و کشاورزی دیم در مقیاس محدود بوده است.

۱-۴ روش انجام تحقیق

بانک اطلاعات گردآوری شده از مطالعات میدانی به روش بررسی میدانی و شیوه مکان‌نگاری محوطه های باستانی انجام شده است، سپس اطلاعات خاص، گردآوری شده، تا بتوان با تشکیل یک بانک اطلاعات پایه برای هر محوطه، تحلیلی مناسب ارائه شود، محدوده کار بررسی، تمامی دشت رومشگان را شامل خواهد شد. روش بررسی به صورت مکان‌نگاری است و محوطه هایی که در بر دارنده آثار مستند سازی دوره یاد شده بوده‌اند، نمونه برداری لازم از قبیل سفال و دیگر مواد فرهنگی شاخص در آنها انجام شده است. از سیستم موقعیت جهانی UTM برای ثبت دقیق مختصات هر مکان باستانی بر روی نقشه پایه استفاده شده است. در مرحله بعد با تحلیل زیستگاههای مورد نظر، کارکرد و نوع رابطه

مکان با شرایط زیستی مشخص شده است. همچنین در تحلیل مکانی استقرارها به منظور کشف رابطه بین مکان استقرارها و ساختارهای زیست محیطی از تحلیل GIS پیرامون اثر استفاده شده است. استفاده از نرم افزارهای ArcGIS به منظور تحلیل مکانی و ارتباط فضائی محوطه با عوارض زیست محیطی مانند کاربری اراضی اطراف، وجود منابع دائمی آب، وجود مراتع و چراگاهها، عوارض زمین مانند شیب، کوهستان و راههای باستانی به عنوان عوامل موثر در تشکیل بافت استقرار استفاده خواهد شد همچنین بانک اطلاعات ما به صورت باز برای همیشه مورد استفاده قرار خواهد گرفت. برای انجام این پژوهش مراحل ذیل طی شده است:

۱. مطالعات کتابخانه ای شامل شناسایی جامع و کامل منابع و نیز استفاده از نتایج حاصل از بررسی ها و کاوش های باستان شناسی منطقه و مطالعات پیشین، استفاده از نشریات علمی؛ آرشیو گزارشهای میراث فرهنگی؛ و منابع موجود اعم از منابع فارسی و غیر فارسی و کلیه اطلاعات مرتبط با موضوع، گرد آوری و طبقه بندی شده و استنتاجات مورد استفاده قرار گرفته شده است.

۲. مطالعات میدانی؛ که شامل بررسی باستان شناختی دشت رومشگان و جمع آوری اطلاعات مربوطه بوده است.

۳. تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات به کمک روش های آماری و علمی

۴. نگارش علمی

۱-۵ روش گردآوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه اسناد و متون و مدارک علمی و فیش برداری از آنها، بررسی های باستان شناسی و نمونه گیری از مواد فرهنگی بدست آمده در جریان عملیات میدانی است. در این تحقیق برای ساماندهی اطلاعات و داده های جمع آوری شده و سهولت ارجاع به آنها، محوطه ها شناسایی، مطالعه، توصیف، شماره گذاری و بر روی نقشه های مربوطه مشخص شده اند. برای شماره گذاری محوطه ها در رومشگان از حروف RMSH به صورت انگلیسی استفاده شده است.

۶-۱ روش نمونه‌گیری

با توجه به ویژگی خاص این پژوهش و منطقه جغرافیایی بررسی، از روش نمونه‌گیری تصادفی، متناسب با حجم، استفاده شد. برای دستیابی به این مقصود ابتدا از کل سطح محوطه به صورت کامل بازدید بعمل آمد و در حین آن نمونه برداری نیز انجام گرفت. هرچند تأکید بیشتر بر نمونه‌های دوره روستا نشینی بود اما سفالهای معرف دوره‌های دیگر نیز مدنظر قرار گرفت که هدف اصلی از آن، آگاهی از وضعیت حوضه بررسی در دوره‌های پس از روستا نشینی بوده است. لازم به ذکر است تعداد نمونه‌های هر محوطه با توجه به مساحت آن جمع‌آوری شد. هر چند این مهم در چند محوطه بدلیل کمبود نمونه‌های شاخص عملی نشد اما تا حدودی از سفالهای شاخص در تحلیل نمونه‌های سفالی استفاده شده است.

۷-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

تلاش عمده این پژوهش بر تعیین و شناسایی محوطه‌های دوره روستا نشینی منطقه متمرکز است، بنابراین سفال و محوطه‌ها به عنوان مهمترین مدارک باستان‌شناختی در این پژوهش تلقی شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از سیستم اطلاعات جغرافیایی خوشه‌ای استفاده شده است. در این روش، که بیشتر برای طبقه‌بندی و تحلیل محوطه‌های شناسایی شده بکار می‌رود واحد تحلیل خوشه‌ای است. این روش در تعیین زیستگاهها و مرزهای فرهنگی و گاهنگاری مکانهای باستانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این روش از روشهای بسیار کاربردی آنالیزهای آماری چند متغیری است که عمدتاً برای گروه یا خوشه‌بندی متغیرهای متجانس بکار برده می‌شود. برای گروه‌بندی متغیرها از تکنیکهای ویژه‌ای استفاده می‌شود که محصول نهایی همه آنها تشخیص میزان شباهت یا افتراق متغیرها و گروههایی است که هرکدام از متغیرها با توجه به صفات و ویژگیهای خود در آن قرار می‌گیرند. مفهوم طبقه‌بندی در این روش، تعیین گروه‌بندی‌های ویژه‌ای در مجموعه‌ای از داده‌ها است با این فرض که اعضای یک گروه شباهت‌های زیادی بین خود دارند به طوری که از نظر این شباهت‌ها با گروههای